

SM072:00/2011

Suomen UNICEF ry | Finlands UNICEF rf | Finnish Committee for UNICEF

Lautatarhankatu 6, 00580 Helsinki, Finland

Brädgårdsgatan 6, 00580 Helsingfors, Finland

Phone: +358 9 584 50 290

Fax: +358 9 584 50 270

SISÄMINISTERIÖ

28. 03. 2014

INRIKESMINISTERIET

Sisäministeriölle

Lausuntopyyntö SM072:00/2011

Suomen UNICEFin lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain muuttamisesta.

Yleistä

UNICEFin tehtävä on YK:n erityisjärjestönä arvioida YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen määräysten täytäntöönpanoa (art. 45). Suomen UNICEF edustaa UNICEFia Suomessa. Lasten vapaudenriistosta on selkeästi säädetty myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (art. 37) ja sopimus kokonaisuudessaan tulee huomioida tehtäessä lapsia koskevia päätöksiä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on moittinut Suomea lasten säilöönottokäytännöistä Suomen määräaikaisraportin käsittelyissä 2005 ja 2011. Näissä Suomen UNICEF on ollut kuultavana, sekä tarkkailijana hallituksen kuulemisessa. Näihin seikkoihin vedoten Suomen UNICEF jättää nyt lausuntonsa.

Lausunnonle lähtenyt luonnos on laaja ja sisältää paljon muutoksia. Sen taustalla on monen vuoden työ, jonka avoimuus on kyseenalaista, sillä tämä nyt käsillä oleva esitys sisältää monia asioita, joita ei ole määritelty työryhmän tehtäväksi. Suomen UNICEFia ei ole kuultu prosessin aikana eikä nyt ole pyydetty lausuntoa koskien tätä esitystä säilöönottosäännösten muuttamiseksi. Prosessin ulkopuolisena ja esityksen laajuuden huomioon ottaen meillä on nyt mahdollisuus ottaa kantaa vain pääpiirteittäin. Mandaattimme mukaisesti otamme kantaa vain lasten säilöönottoa koskien, korostaen kuitenkin sitä, että lasten vanhempien kohtelulla on aina seurauksensa koko perheen tilanteeseen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden huomioonottaminen

Esitys koskettaa erityisen haavoittuvaista ihmisryhmää, maahan muuttavia lapsia, ja näiden osalta äärimmäistä rajoittamiskeinoa, vapaudenriistoa. Tämän vuoksi olisi ollut suotavaa työryhmän ja nyt annetun esityksen huomioivan kattavammin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, ja syventyneen siihen myös YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttien ja yleiskeskustelujen kautta.

Jo lähtökohtaisesti nyt annetun esityksen yleisperiaatteissa ei ole riittävästi huomioitu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteita vaan on viitattu ainoastaan kansainvälisten velvoitteiden osalta sen vapaudenriistoa koskevaan artiklaan 37 ja yhteen lapsen oikeuksien komitealta Suomelle 2011 annettuun huomautukseen (CRC/C/FIN/CO/4, 2011). Tätä lasten

vapaudenriistoakin koskien Suomi sai huomautuksen jo edellisen määräaikaisraportoinnin yhteydessä 2005 (CRC/C/15/Add.272, 20 October 2005, kohta 55 a).

Sopimuksen yleisperiaatteiden (syrjimättömyyden kieltö, art. 2; lapsen edun ensisijaisuus, art. 3(1); lapsen oikeus jäädä eloon ja kehittyä, art. 6; lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä, art. 12) tulee läpileikkaavasti ohjata kaikkea lapsia koskevaa päätöksentekoa ja toimia, ja ne tulee huomioida aina yksittäistä artiklaa sovellettaessa. Pelkkänä mainintana esimerkiksi lapsen edun huomiointi ei käytännössä toteudu, sen toteuttamiseen tulee ohjata.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on ollut tyytymätön Suomen tapaan huomioida lapsen edun ensisijaisuus ja on moittinut Suomea lapsen edun puutteellisesta harkinnasta ja sen kapeasta tulkinnasta kolmessa (2000, 2005, 2011) neljästä Suomelle annetuissa loppupäätelmissä. Komitea on korostanut sitä, että lapsen edun ensisijaisuuden tulee ohjata kaikkea päätöksentekoa, jolla on suora tai epäsuora yhteys lapsiin. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoittama lapsen edun ensisijaisuuden huomiointi edellyttää lapsia koskevissa toimissa paitsi lapsen edun ensisijaista harkintaa, myös ripeyttä. Prosessi lasten säilöönnoton kieltämiseksi on kestänyt tässäkin valossa kovin kauan ja kertoo jo itsessään lapsen edun ensisijaisuuden sivuuttamisesta. Tuoreimmissa päätelmissä (2011) Suomelle huomautettiin myös toisen yleisperiaatteen, syrjimättömyyden kiellon (LOS, art.2) velvoittavuudesta ja edellytettiin Suomen vahvistavan syrjinnän vastaisia toimiaan (CRC/C/FIN/CO/4, 2011, kohta 26). Syrjimättömyyden kieltö velvoittaa lasten osalta yhdenmukaiseen kohteluun.

Nyt annettu esitys ei täytä tyydyttävästi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden velvoitetta.

Lasten säilöönnoton osittainen kieltö

On erittäin valitettavaa, että esityksessä on rajattu säilöönnoton kieltö vain ilman huoltajaa kansainvälistä suojelua hakevaan lapseen. Täytäntöönpanokelpoisen kielteisen päätöksen saaneen lapsen säilöönnotto on edelleen mahdollinen, samoin esimerkiksi lapsen, joka ei ole ymmärtänyt hakea turvapaikkaa. Tämä kertoo siitä, että esityksessä ei ole ymmärretty lapsen oikeutta erityiseen suojeluun kokonaisvaltaisesti, *lapsena*. Tämä on vastoin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen henkeä ja sen lähtökohtaa: sopimus koskee jokaista alle 18 –vuotiasta lasta asuinpaikasta riippumatta. Lapsen kyky ja ymmärrys hakea turvapaikkaa on rajallinen, eikä voida olettaa lasten osaavan tätä tehdä. Tällaisia erittäin haavoittuvaisia lapsia voivat olla esimerkiksi ihmiskaupan uhrin. Kielteisen päätöksen saanut lapsi ei myöskään ole sen vähempää lapsi kuin turvapaikkaa hakeva.

YK:n lapsen oikeuksien komitea totesi järjestämässään yleiskeskustelussa maahanmuuttajalapsista¹ (28. syyskuuta 2012, kohta 32), että ”lapsen ottaminen säilöön perustuen lapsen tai tämän vanhemman maahanmuuttotatukseen on lapsenoikeusloukkaus, joka ei ole koskaan lapsen edun mukainen eikä oikeutettavissa. Kansainväliset tutkimukset tukevat tätä näkökulmaa”.

Lasten säilöönnoton olosuhteet

Nyt käsillä olevassa esityksessä esitetään, että säilöön otettu lapsi sijoitettaisiin aina säilöönottoyksikköön eikä pidätystiloihin säilöminen olisi enää mahdollinen. Esityksessä todetaan myös pyrittävän tulevaisuudessa kartoittamaan mahdollisuuksia kehittää vaihtoehtoisia tilajärjestelyjä säilöön otetuille perheille. Hallitusohjelmassa sitouduttiin *kehittämään* säilöönnoton vaihtoehtoja. Tähtäkään osin esitys täytä odotuksia eikä vastaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteisiin huomioida lasten tarvitsema erityinen suoja ja tuki kasvulle. YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittelee valtioille lapsille sopivien, yhteisöissä sijaitsevien vaihtoehtojen selvittämistä siksi ajaksi, kun maahan tulleen lapsen olosuhteita selvitetään (28. syyskuuta 2012, kohta 35ⁱⁱ). Ottaen huomioon, kuinka kauan tämä prosessi näiden säännösten muuttamiseksi on kestänyt, tuntuu oudolta, että näitä vaihtoehtoisia keinoja ei ole mietitty.

Lopuksi

Maahanmuuttoa sääntelevät lait ovat jatkuvan muutoksen kohteena, joka tekee tilanteesta haastavan kaikille osapuolille, myös lainsäätäjille itselleen. Jatkuva muutosprosessi heikentää jo itsessään maahanmuuttajan oikeusturvaa ja altistaa ihmisoikeusvelvoitteet poliittisille voimasuhteille, jonka ei pitäisi olla mahdollista.

Suomen UNICEF on pahoillaan siitä, että näin pitkä ja monissa kansallisissa ja poliittisissa ohjelmissa tavoitteeksi asetettu lasten säilöönnoton kieltäminen (hallitusohjelma, ihmisoikeustoimintaohjelma) ei ole tuottanut lasta koskevien ihmisoikeusvelvoitteiden - lapsen edun ja syrjimättömyyden kiellon - paremmin huomioonottavaa esitystä.

Suomen UNICEF ry

Inka Hetemäki
Vaikuttamis- ja ohjelmatyön johtaja

ⁱ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion2012/ReportDGDChildrenAndMigration2012.pdf>

ⁱⁱ ibid